

Sundbyberg 2021-11-12

Diarienummer: A2021/01723

Vår referens: annica.nilsson@funktionsratt.se

Mottagare: a.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över Ds 2021:27 Vissa lagförslag med anledning av en reformerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 49 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Funktionsrätt Sveriges synpunkter

Vi har tagit del av promemorians innehåll och kan konstatera att den på ett mycket översiktligt sätt beskriver hur det är tänkt att den reformerade arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska se ut, och att flera väsentliga frågor inte lyfts på det sätt som hade behövts. Som vi tidigare har uttryckt behövs arbetsmarknadspolitiken reformeras och Arbetsförmedlingen fungerade inte bra tidigare, däremot har vi hittills mest sett försämringar och vi är mycket oroliga över utvecklingen när det gäller stödet för personer med funktionsnedsättning. Som det ser ut nu slås även det som fungerat ut, och den här promemorian skapar inte någon trygghet i att det som ska följa får positiva effekter för vår målgrupp och långtidsarbetslösheten. Inte minst eftersom promemorian inte tar sikte på de som står längst från arbetsmarknaden och de behov som

den gruppen behöver i form av ett omfattande och långvarigt stöd av specialistkompetens präglad av samverkan med exempelvis kommunerna för de som behöver även andra insatser för att få vardag och arbetsliv att fungera.

Många frågetecken kvarstår alltså, inte minst hur den stora grupp som befinner sig i långtidsarbetslöshet ska få det stöd som gör att de ska kunna närma sig arbetsmarknaden. Inom den här gruppen har en stor andel funktionsnedsättning, många har sannolikt också odiagnostiserade svårigheter. Även de sistnämnda behöver få ett individuellt bemötande och träffa specialistkompetens som kan stödja på vägen mot ett arbete och få förutsättningar att behålla det.

Trots att personer med funktionsnedsättning är en stor del av långtidsarbetslösheten och att Arbetsförmedlingens och samhällets utmaningar med att stödja denna grupp är stora adresseras inte detta i promemorian på ett tillräckligt sätt. Vi uppfattar att fokus i stället ligger på de som står närmare arbetsmarknaden. För att reformeringen ska bli framgångsrik behöver funktionsrättsperspektivet komma in.

Vi hade också önskat en analys av utvecklingen på svensk arbetsmarknad med en förklaring till att långtidsarbetslösheten växer och dröjer sig kvar hos vissa grupper. Exempelvis har vårt arbetsliv under decennier snävats in vilket är en orsak till att vissa har fått det svårare att ta sig in på arbetsmarknaden och svårare att behålla jobbet. Det finns skillnader idag mellan krav som ställs på anställda och förutsättningarna hos många personer inom gruppen långtidsarbetslösa. Idag förutsätts en kombination av egenskaper och förmågor som inte alla kan leva upp till. Enklare arbetsuppgifter eller arbetsuppgifter där det är möjligt att fokusera på några saker har ransonerats bort när alla mer eller mindre förväntas klara allt.

Vi hade också önskat att promemorian i större utsträckning hade uppmärksammat och visat på lösningar på befintliga problem. Exempelvis att det under reformeringen blivit allt svårare att få adekvat stöd från Arbetsförmedlingen, att arbetslösa lämnas utan stöd när de fysiska kontoren har stängts ned, att alternativ till digitalisering måste finnas, att nödvändig specialistkompetens försvunnit, längre ledtider för att få tillgång till stöd, hur samverkan med kommunerna ska fungera kring personer som behöver insatser från fler instanser och att arbetsintegrerande sociala företag som erbjuder ovärderlig verksamhet för långtidsarbetslösa tvingas lägga ned på grund av för få uppdrag från Arbetsförmedlingen med mera.

Vi undrar hur regeringen tänker sig att den modell som målas upp ska ta sig an och åtgärda dessa brister.

Sammantaget saknar vi en redogörelse över hur regeringen tänker sig att förutsättningarna på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning – som är en stor del av långtidsarbetslösheten – ska förbättras, liksom en redogörelse över dagens problem samt förslag som ska åtgärda dessa. Nedan lyfter vi några av de brådskande områden som vi vill att regeringen prioriterar i det fortsatta reformeringsarbetet.

Långtidsarbetslösheten och behov av mer, nya och utvecklade insatser

En stor andel av de inskrivna på Arbetsförmedlingen har funktionsnedsättning. Vi har all anledning att tro att andelen med funktionsnedsättning är ännu högre. Många som befinner sig i långtidsarbetslösheten kan misstänkas ha odiagnostiserade svårigheter, det gäller även bland utrikesfödda. Trots detta och trots att arbetslösheten hos personer med funktionsnedsättning endast marginellt förändras av hög- eller lågkonjunktur, får inte den här gruppen tillräckligt fokus i samtalen om hur långtidsarbetslösheten ska stävjas. I det framtida reformarbetet av Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiken behövs personer med funktionsnedsättning på allvar lyftas tillsammans med förslag på åtgärder som inte bara handlar om INAB, Samhall och lönebidrag. Dessa insatser är viktiga men vi behöver också mer av exempelvis SIUS, specialistkompetens, handledning och stöd till arbetsgivare och arbetsplatserna samt ett långvarigt stöd. De arbetsmarknadspolitiska stöden behöver ses över, vilket funktionsrättsrörelsen påtalat vid flertalet tillfällen.¹ Vi vet också att till exempel supported employment och förstärkt arbetsträning är två metoder som är mycket framgångsrika, men som för få idag får möjlighet till. För personer med funktionsnedsättning handlar det många gånger om betydande insatser, ofta under lång tid och inte sällan livslångt för att man ska kunna fungera på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen behöver också både mer resurser för att klara detta, och nya verktyg och de som redan finns utvecklas och användas. Funktionsrättsperspektivet behöver också

---

¹ Det här har funktionsrättsrörelsen lyft i en skrivelse till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark 2020-02-11, <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2020/02/Skrivelse-Eva-Nordmark.pdf> samt i funktionsrättsrörelsen 73-punktsprogram, <https://funktionsratt.se/funktionsratt-ratten-att-fungera-i-samhall-et-pa-lika-villkor/ratten-till-forsorjning/73-punktsprogram-om-arbetsmarknadspolitiken/>

komma in i det systematiska arbetsmiljöarbetet som ett sätt att öppna upp våra arbetsplatser för fler också stärka rättigheterna för personer med funktionsnedsättning.

Likvärdig service och tillgång till fysiska kontor

Det beskrivs att Arbetsförmedlingen i den reformerade verksamheten behöver upprätthålla en likvärdig tillgång till såväl grundläggande service som arbetsmarknadspolitiska insatser i hela landet. Men under reformeringen har vi sett hur Arbetsförmedlingens fysiska närvaro minskat över landet. Den minskade närvaron har uppmärksammats, men fortfarande finns oklarheter kring hur den ska lösas så att tillgång till adekvat kompetens finns över hela landet. Det fysiska mötet är en förutsättning för många personer med funktionsnedsättning. Det kan behövas i samband med inskrivning, bedömning av arbetsmarknadspolitiskt stöd och i det aktiva stödjande arbetet närmare ett jobb. Att skapa förtroende, tillit och relationer är viktiga delar i det här arbetet liksom samverka med kommunala insatser där det behövs. Det kräver lokal närvaro och lokal förankring.

Detsamma gäller de digitala verktygen för selektering och placering som inte fungerar för alla. Ökad digitalisering är bra också för många med funktionsnedsättning, men samtidigt har många svårigheter med att klara av det digitala och kan inte tillgodogöra sig de digitala tjänster som Arbetsförmedlingen erbjuder. Det här innebär att tekniken behöver vara tillgänglig, men också att alternativ till det digitala måste finnas.

Specialistkompetenserna behövs!

Personer med funktionsnedsättning skulle inte drabbas negativt av reformeringen, ändå är det vad vi ser skett. Till exempel har specialistkompetensen minskat.² Den kompetens som finns inom Arbetsförmedlingen hos exempelvis SIUS-konsulenter, psykologer, audionomer, arbetsterapeuter och synkonsulenter måste tas tillvara i reformeringen av Arbetsförmedlingen. Kompetens om olika funktionsnedsättningar, anpassningar och hjälpmedel behövs för att tidigt identifiera och stödja personer med funktionsnedsättning i arbetslivet och på vägen mot ett arbete. Forskning och internationella erfarenheter pekar på att en framgångsfaktor är just en hög grad av

---

² https://www.svd.se/af-sviker-dem-med-funktionsnedsattning?fbclid=IwAR2ugQEWVokbWPtUsiadWQAw3m7f_K85DXPHSANyMAOH0zCEAvBqviyvCRk
<https://www.dagenssamhalle.se/opinion/debatt/funktionshindrade-slarvas-bort-nar-af-bantas/>

specialisering hos de aktörer som ska stötta till arbete. Olika funktionsnedsättningar skapar också många gånger olika behov. Därför har det varit sorgligt att se hur specialistkompetens försvunnit i samband med reformeringen, när specialistkompetensen i stället hade behövts byggas ut. Redan före reformeringen var kunskapen otillräcklig. Specialistkompetens behöver få en självklar plats i beskrivningen av framtidens arbetsmarknadspolitik inom både Arbetsförmedlingen och hos fristående aktörer. Kompetens och kunskap om våra medlemmars behov måste säkras hos de leverantörer som upphandlas.

Mer resurser behövs

För personer med funktionsnedsättning handlar det om betydande insatser, ofta under lång tid, inte sällan livslång för att man ska kunna fungera på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen behöver mer resurser för att klara av detta. Arbetsförmedlingen har signalerat brist på medel i sin budget 2020–2022. Vi har också fått höra att Arbetsförmedlingen inte hinner med att identifiera stödbehov och att Arbetsförmedlingen inte klarar att leverera i projekt de deltar i. Ledtiderna har ökat märkbart. Månaders väntan på beslut är oacceptabelt och gör att potentiella arbetsgivare ger upp och jobbchanser försvinner.

Samtidigt gör Arbetsförmedlingen inte av med budgeterade medlen för bland annat lönebidrag, trots stora behov. I år har myndigheten lämnat tillbaka drygt 1 miljard av anslagen avsatta för lönebidrag samtidigt som drygt 40 000 personer med dokumenterad funktionsnedsättning befinner sig i långtidsarbetslöshet.³ Samtidigt finns det anledning att misstänka att många fler bland de långtidsarbetslösa har funktionsnedsättning. Att Arbetsförmedlingen lämnat tillbaka medel som skulle kunnat underlätta etablering och förankring på arbetsmarknaden hos personer med funktionsnedsättning har pågått i flera år. Det här sammantaget visar på felprioriteringar. Personella resurser måste prioriteras till grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden och insatser utformas utifrån deras behov. Det är anmärkningsvärt att underutnyttjandet av denna budgetpost fått pågå under en så lång tid samtidigt som långtidsarbetslösheten ökat.

Behovet av ett långvarigt stöd

Idag finns begränsade möjligheter att fortsätta ge stöd även i fall där behov av det finns. För att undvika att en anställning upphör i förtid

---

³ <https://sverigesradio.se/artikel/arbetsformedlingen-lamnar-tillbaka-10-miljarder>

och att personen återgår i arbetslöshet behöver tillgång till långvarigt stöd kunna ges, i vissa fall genom hela yrkeslivet. Även ersättningssystemen behöver anpassas utifrån detta, se nedan. Bland annat av denna orsak behöver de arbetsmarknadspolitiska stöden ses över.⁴

Personer hänvisas för lätt till daglig verksamhet

Från olika håll hör vi att Arbetsförmedlingen för lättvindigt hänvisar personer till daglig verksamhet, trots att de med adekvat stöd utifrån sina förutsättningar hade kunnat klara av ett arbete. Under reformeringen har det här blivit vanligare. Vi är medvetna om att daglig verksamhet för vissa är ett bra alternativ när arbete inte fungerar, men att slentrianmässigt neka individer möjligheter till arbete och en acceptabel inkomst är ett slöseri med samhällets resurser. Daglig verksamhet ger ingen lön vilket innebär att Försäkringskassan då först måste godkänna sjuk- eller aktivitetsersättning vilket kanske inte är önskvärt för individen eller att person söker men får avslag.

Arbetsintegrerande sociala företag mfl

Idag tvingas arbetsintegrerande sociala företag stänga eller gå i konkurs på grund av att många arbetsförmedlingar inte utnyttjar möjligheten att genomföra reserverade upphandlingar riktade mot vissa leverantörer. Det här drabbar i stor utsträckning personer med funktionsnedsättning och deras möjligheter att få ett arbete som fungerar utifrån deras behov och förutsättningar.

Vi ser också exempel på hur långdragna överklaganden gör att vår målgrupp inte får tillgång till adekvat stöd liksom hur företag som levererar tjänster med god kvalitet och goda resultat för våra grupper riskerar nedläggning.

Ett annat problem som drabbar både arbetsintegrerande sociala företag och andra företag som anställer personer med funktionsnedsättning med lönestöd, handlar om att Arbetsförmedlingen successivt sänker nivån på lönestödet trots att behovet av stöd inte minskat. Det här riskerar personens anställning.

---

⁴ Det här har funktionsrättsrörelsen lyft i en skrivelse till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark 2020-02-11, <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2020/02/Skrivelse-Eva-Nordmark.pdf>

samt i funktionsrättsrörelsen 73-punktsprogram, <https://funktionsratt.se/funktionsratt-ratten-att-fungera-i-samhallet-pa-lika-villkor/ratten-till-forsorjning/73-punktsprogram-om-arbetsmarknadspolitiken/>

Samhall

Kommersialiseringen av Samhall, som framför allt var tänkt för personer med funktionsnedsättning, fungerar idag dåligt för målgruppen. De krav som ställs på Samhalls medarbetare är ofta för höga. Uppdrag granskningens program som sändes i våras bekräftade de signaler vi har fått under årens lopp – att många med omfattande funktionsnedsättningar inte längre får plats inom Samhall.⁵

Ersättningssystemen behöver anpassas

En förutsättning för att förmedlingsinsatserna ska fungera är att ersättningssystemen fungerar så att även de som står allra längst från arbetsmarknaden och som kräver mycket resurser också får adekvat stöd. För många personer med funktionsnedsättning handlar det om betydande insatser, ofta under lång tid, inte sällan livslångt för att man ska kunna fungera på arbetsmarknaden. För arbets sökande som redan har eller som behöver insatser från SoL eller LSS för att få vardagen att fungera behöver dessa samtidigt koordineras med övrigt stöd för att också de arbetsmarknadspolitiska insatserna ska fungera. Det kräver samverkan med kommunerna. Redan idag finns det stora brister gällande denna samverkan trots att den kan vara helt avgörande för möjligheterna att närma sig ett arbete. Vi är mycket oroliga över hur samverkan kommer att fungera i framtiden. Det är också viktigt att ersättningssystemet inte leder till att stödet avslutas i och med att ett arbete har uppnåtts. För såväl individens självkänsla och ekonomi som de arbetsmarknadspolitiska stödets framgång är det viktigt att arbetet också kan behållas. Rycks stödet bort för tidigt riskerar anställningen att avslutas i förtid. I många fall kan de stora svårigheterna infinna sig i ett senare skede i samband med en omorganisation, chefsbyte eller att något i privatlivet inträffar som försvårar arbetssituationen. Därför behöver långsiktig tillgång till stöd också finnas.

Aktivitetsrapportering

I promemorian lyfts arbetslöshetsförsäkringens sanktionsregler. De beskrivs i positiva ordalag utan att de problem som de samtidigt orsakar för många med kognitiva funktionsnedsättningar nämns. Arbets sökande som inte lämnar in sin aktivitetsrapport i tid eller som utan giltig anledning missar ett bokat besök bestraffas i dag. Arbetsförmedlingens interna regler tillåter inte undantag trots att det

---

⁵ Pressmeddelande 2021-04-28, Funktionsrätt Sverige, <https://funktionsratt.se/press-samhall-bor-aterga-till-sitt-grunduppdrag-men-mer-behovs/>

är funktionsnedsättningen som gör det omöjligt att klara uppgiften på ett bestämt. Den kognitiva nedsättningen kan nämligen innebära svårigheter att fylla i blanketter, tolka information och utföra handlingar i tid. En arbetssökande får inte ens lämna rapport via telefon eller e-post, trots att det skulle göra att fler klarade av rapporteringen och slapp sanktioner. Bestrafningen gäller alltså inte utebliven ansträngning att öka sina chanser till lönearbete utan utebliven eller för sen rapportering. Även den som står i kö hos Arbetsförmedlingen för att få arbetsträning eller arbetsförmågebedömning och som inte har något att rapportera, får sin försörjning indragning om inte aktivitetsrapporteringen inlämnas senast utsatt dag.⁶ Nu i samband med reformeringen är det lämpligt att se över dessa regler och anpassa dem för personer med kognitiva svårigheter.

Oklart hur förmedlingstjänsterna ska fungera

I promemorian presenteras att förmedlingstjänster ska införas. Den närmare innebörden av dessa och hur de ska fungera beskrivs inte tillräckligt.

Tillgängligheten och kvaliteten i åtgärder/rehabilitering är viktigast – inte aktör

Vår utgångspunkt är att det viktiga är att rehabilitering och insatser utförs av kvalificerade personer och att stöd och insatser finns tillgängligt i hela landet. Därefter fattas beslut om Arbetsförmedlingen själv ska tillhandahålla tjänsten eller om den ska upphandlas. Med nuvarande ingång, dvs att principen är privata utförare, finns det anledning för oss att känna oro för tillgängligheten och för kvaliteten i många delar av landet. Vi befarar att det kan vara svårt att bygga upp en verksamhet med tillräcklig erfarenhet i områden där gruppen personer med funktionsnedsättning omfattar relativt få personer. Vi menar att även kommunerna bör kunna utföra tjänster på samma villkor som privata utförare, inte minst av ovanstående skäl.

Funktionsrättsperspektivet måste in i allt!

Kostnadseffektivt är ett ord som är återkommande i promemorian, men vi menar att kvalitetsaspekten måste vara vägledande eftersom kvalitet är det som ger resultat och därför samtidigt är kostnadseffektivt i det långa loppet. Det här förutsätter funktionsrättsperspektiv. Om inte funktionsrättsperspektivet

---

⁶ <https://www.alinget.se/arbetsmarknad/artikel/arbetsformedlingen-diskriminerar-personer-med-kognitiva-svaarigheter>

kommer in i beslut om reformeringen av Arbetsförmedlingen eller hur personer i arbetslöshet ska stödjas mot ett arbete, kommer man inte att lyckas häva långtidsarbetslösheten hos den stora gruppen med funktionsnedsättning, diagnosticerad eller inte.

Därför är det helt avgörande att de arbetslivstjänster som Arbetsförmedlingen upphandlar från externa aktörer kvalitetssäkras under den fortsatta reformeringen, exempelvis behöver kompetens och kunskap om olika funktionsnedsättningar säkras. Inte minst med anledning av att Sverige är bunden av Funktionsrättskonventionen och våra myndigheter ska uppfylla rättigheterna i den, behöver också krav på tillgänglighet finnas i avtal med leverantörerna. I framtiden kommer det behövas fler kompetenta aktörer, inte färre. Med hänsyn till klimatkrisen behöver också Arbetsförmedlingen ställa krav på såväl hållbarhet som klimatsmarthet.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Elisabeth Wallenius
Ordförande